

СОЛОВЕЙНадія Василівна
0669222201@ukr.net**ТУРОВА**

Лариса Леонідівна

ПИРОЖЕНКО

Юлія Володимирівна

к.е.н., доцент, завідувач кафедри,
Національний Авіаційний
університетстарший викладач, Національний
Авіаційний університетстудент, Національний Авіаційний
університет

УДК 336.774.3(045)

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**CURRENT METHODS OF THE ENTERPRISE'S CREDITABILITY ASSESSMENT***SOLOVEI Nadiia Vasylivna – PhD in Economics, Associate Professor, Head of department, National Aviation University**TUROVA Larysa Leonidivna – Senior Lecturer, National Aviation University**PYROZHENKO Yuliia Volodymyrivna – student, National Aviation University*

Статтю присвячено тлумаченню, аналізу та систематизації методів оцінки кредитоспроможності підприємств. У ході написання статті авторами зазначено, що проблемою є визначення кількісних нормативів для порівняння в аналізі, оскільки немає єдиного чіткого значення показників. Саме тому неможна виділити показник, який обумовлений галузевим приналежностям, а наведені в економічній літературі нормативи, бажані значення фінансових коефіцієнтів не містять галузевих особливостей і специфіки діяльності підприємства. Проблематика дослідження визначена тим, що єдина нормативна база реальної оцінки фінансового стану підприємства-позичальника відсутня, а відповідно немає порівняльних показників, мінімально допустимих для тієї чи іншої аналізованої галузі.

* * *

Статья посвящена толкованию, анализу и систематизации методов оценки кредитоспособности предприятий. В ходе написания статьи авторами отмечено, что проблемой является определение количественных нормативов для сравнения при анализе, потому что нет единого четкого значения показателей. Именно поэтому нельзя выделить показатель, который обусловлен отраслевой принадлежностью, а нормативы, приведенные в экономической литературе, желаемые значения финансовых коэффициентов, не содержат отраслевых особенностей и специфики деятельности предприятия. Проблематика исследования определена тем, что единая нормативная база реальной оценки финансового состояния предприятия-заемщика отсутствует, а соответственно, нет сравнительных показателей, минимально допустимых для той или иной рассматриваемой отрасли.

* * *

The article is devoted to the interpretation, analysis and systematization of the methods of credit assessment of enterprises. Taking into account the current state of the economy of Ukraine, as well as the financial state of most domestic enterprises, a considerable number of non-performing loans, Ukrainian banks are trying to develop, refine and improve the process of lending to customers. The number of non-performing loans in banks' portfolios indicates that banks do not cooperate with enterprises.

Today, the issue of loan repayment is very painful: unstable economic situation, declining corporate incomes, devaluation of the national currency are among the main reasons for the large number of non-performing loans. In today's context, loans cannot be provided solely on the basis of trust, the lender must have other guarantees of repayment of own funds. Therefore, any financial institution examines the borrower for creditworthiness (evaluates its ability to repay debt on time).

During the writing of the article, the authors noted that the problem is the determination of quantitative standards for comparison in the analysis, because there is no single clear value of the indicators. That is why it is impossible to single out the indicator, which is due to industry affiliation, and the standards given in the economic literature, the desired values of financial ratios, do not contain industry specifics and the specifics of the enterprise. The research problem is determined by the fact that there is no unified regulatory framework for a real assessment of the financial condition of the borrowing enterprise, and accordingly, there are no comparative indicators that are minimally acceptable for a particular industry in question.

Ключові слова: кредитоспроможність, кредитний ризик, дебітор, фінансово-кредитна установа, оцінка, якісні показники кредитоспроможності, принципи оцінки кредитного ризику

Ключевые слова: кредитоспособность, кредитный риск, дебитор, финансово-кредитное учреждение, оценка, качественные показатели кредитоспособности, принципы оценки кредитного риска

Keywords: creditworthiness, credit risk, debtor, financial and credit institution, estimation, qualitative indicators of creditworthiness, principles of credit risk assessment

ВСТУП

Довіра – головна передумова виникнення кредитних відносин. Недарма слово “credere” у перекладі з латинської мови означає довіряти. Кредитор – той,

хто акумулює свої кошти в позику, має бути впевнений в позичальникові – тому, хто бере гроші у борг. На сьогодні питання повернення кредиту є дуже болючим: нестабільна економічна ситуація, спад до-

ходів підприємств, девальвація національної валюти є одними з головних причин великої кількості непрацюючих кредитів. У сучасних умовах позики не можуть надаватися лише на принципах довіри, кредитор повинен мати інші гарантії повернення власних коштів. Тому будь-яка фінансово-кредитна установа перевіряє позичальника на кредитоспроможність (оцінює його можливість своєчасного повернення боргу за зобов'язаннями).

Сутність терміну «кредитоспроможність» – це наявність передумов для отримання кредиту в позичальника, а також здатність повернути позику згідно з кредитною угодою: визначену суму в обговорений термін. Кредитна історія дебітора (якщо вона наявна) грає важливу роль у наданні кредиту. Також кредитоспроможність позичальника визначається показниками, що характеризують його поточний фінансовий стан, спроможність мобілізувати кошти з різних джерел у разі необхідності, можливість трансформувати активи у грошові кошти. Звичайно, підприємство має оцінити свої можливості повернення кредиту, перш ніж планувати залучення капіталу через отримання банківської позики. Таким чином, варто проводити аналіз власної діяльності, а також відповідність критеріям кредитоспроможності, які вимагають фінансово-кредитні установи. Не дивлячись на те, що всі банки серйозно аналізують співпрацю зі своїми позичальниками, постає проблема перевірки кредитоспроможності підприємств.

Кредитування є вигідним для підприємства у плані ефективного використання позикових ресурсів для розвитку тієї чи іншої структури компанії, а також для кредитора – отримання прибутку за надаванням у борг і використання власних ресурсів позичальником.

Аби кредитування було взаємовигідним, ефективним і не несло за собою майбутніх ризиків, важливим є визначення кредитоспроможності авіапідприємства. Компанія має бути впевненою у своїх фінансових силах, мати можливість повернути позикові кошти. Тобто позикові кошти мають допомогти у вдосконаленні процесів на підприємстві, а не стати ще більшим тягарем для нього. Кредитор же має бути впевненим у стійкому фінансовому стані позичальника, а також у поверненні власних ресурсів.

МЕТОЮ даної статті є вивчення, аналіз та систематизування методів визначення кредитоспроможності підприємства. Обґрунтування твердження, що високий рівень кредитоспроможності позичальника є запорукою отримання кредиту в банківській установі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дане питання є об'єктом дослідження багатьох науковців. Специфіку визначення кредитоспроможності вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-економісти: В.В. Вітлінський, І.М. Парасій-Вергуненко, О.В. Дзюблюк, Л.О. О.В. Пернарівський, Л.М. Кіндрацька, М.І. Савлук, І.В. Вишняков, П. Роуз, Е. Брігем, Дж. Ф. Сінкі, Л. Гапенські та інші.

РЕЗУЛЬТАТИ

Необхідна умова надання кредитів – це оцінка кредитоспроможності позичальника. Результати цієї

обов'язкової процедури мають істотний вплив на ефективність кредитної діяльності банку. Оцінка кредитоспроможності є важливою і для дебітора, адже від її результату залежить рішення банку відносно надання йому кредиту, на який термін і в якому обсязі. Частіше за все питання кредитоспроможності вирішується шляхом визначення відповідної методики, за допомогою якої банк зможе реально оцінити стан позичальника для надання позики.

Беручи до уваги актуальний стан економіки України, а також фінансовий стан більшості вітчизняних підприємств, чималу кількість непрацюючих кредитів, українські банки намагаються розвивати, допрацьовувати, вдосконалювати процес кредитування клієнтів. Кількість непрацюючих кредитів у портфелях банків свідчить про недосконалість співпраці банків з підприємствами.

Аналіз та оцінка фінансового стану компаній має значний вплив для рішення банку щодо початку співпраці з позичальником. Може бути безліч причин неплатоспроможності підприємства, серед яких можна виділити ті, що трапляються найчастіше: грошові кошти у дебіторській заборгованості і понад нормативні запаси, а також такі макроекономічні чинники, як високий податковий тиск, високий рівень інфляції, економічна криза, падіння платоспроможного попиту тощо.

З метою зниження кредитного ризику важливим є аналіз кредитоспроможності клієнтів-авіапідприємств. Актуальні і реальні висновки за результатами аналізу кредитоспроможності дають можливість зменшити кількість непрацюючих кредитів, уникнути ризиків неповернення позик. Таким чином, кредитоспроможність підприємства є основним критерієм у вирішенні питання про підписання договору кредитування з позичальником. Для надання точної та достовірної оцінки підприємства варто розраховувати не тільки низку показників, а й аналізувати їх у динаміці.

Вибір методу у процесі управління приймається керівництвом банку залежно від конкретних обставин та результатів попереднього аналізу проблемного кредиту. Найприйнятнішим варіантом завжди вважається такий перегляд умов кредитної угоди, який надає і банку, і позичальнику шанс на поновлення нормальної діяльності. Однак водночас варто пам'ятати про мету, яка полягає у максимізації ймовірності повного повернення коштів банку. У разі укладення договору і настання моменту, коли менеджмент компанії-боржника показує свою неспроможність керувати в екстремальних умовах. Якщо банк зацікавлений у порятунку кредиту та самого позичальника, то він може змінити керівництво і залучити спеціальну групу висококваліфікованих менеджерів, підготовлених до роботи в екстремальних умовах.

Як свідчать дані Національного банку України станом на кінець 2018 р. більше, ніж 50 % кредитів, наданих суб'єктам господарювання, були непрацюючими – кредити із простроченням платежу за кредитом на більше, ніж 90 днів (рис. 1). Тому на сьогодні оцінка кредитоспроможності позичальника відіграє важливу роль у роботі кожної фінансово-кредитної установи.

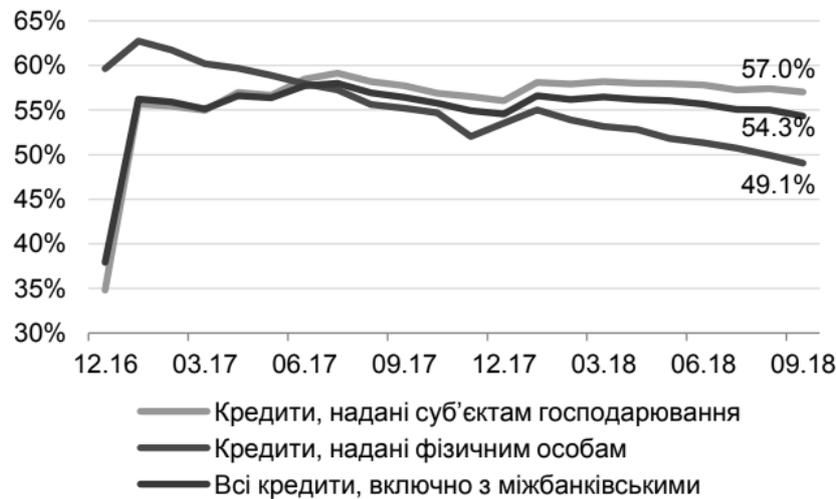

Рис. 1. Частка непрацюючих кредитів у портфелях банків (2016-2018 рр.)

У країнах з розвинутою ринковою економікою оцінка кредитоспроможності клієнтів визначається методикою якісного аналізу (кількісні та якісні характеристики позичальника). Комплексна оцінка визначає питому вагу, а також пріоритетність кожного. Далі складають таблицю ступенів ризикованості й прийняття рішення. У результаті за даними експертних оцінок і питомої ваги критерію визначається загальна оцінка позичальника: кредитний ризик, доцільність видачі йому кредитних коштів, яка сума та на який термін.

В Україні банк є одним з основних кредиторів, з якими в більшості випадків співпрацюють українські авіапідприємства, саме тому варто детально розглянути методику оцінки кредитоспроможності, запропоновану Національним банком України.

Постанова Національного Банку України № 351 від 30.06.2016 р. «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» на сьогодні є основним документом, яким керуються банки у встановленні кредитних відносин з клієнтами-позичальниками.

Таким чином, банк має змогу оцінити стан позичальника, аналізуючи перелік коефіцієнтів, наведений у Постанові Національного банку України.

На практиці банки США використовують «Правила шістьох «Сі». Таким чином позначаються категорії підбору клієнтів словами, що починаються на англійську літеру С: character – це характер клієнта, sarcity – фінансова спроможність, cash – гроші дебітора, collateral – забезпечення кредиту, conditions – економічні умови, control – контроль».

Показник під назвою «характер клієнта» позначає репутацію дебітора, його розуміння щодо цільового використання запозичених грошей, відповідальність позичальника за повернення боргу. Західні фахівці сфери банківського менеджменту запевняють, що даний показник проілюстровано в кредитній історії кожного позичальника. Також вказується мета отримання грошових коштів, досвід клієнта у складанні прогнозів і наявність гарантів дебітора. Варто зробити висновок, що цей показник у країнах Європи є

абсолютно деталізованим. Значна увага приділяється фінансово-аналітичним здібностям дебітора, рейтингові позичальника і упевненість у сфері планування бізнесу.

Стосовно другого показника «Сі» – це можливість клієнта запозичувати кошти. Він означає наявність повноважень позичальника на здійснення операцій. Іншими словами суб'єкт господарської діяльності повинен мати юридичні права на подання в банк заявки на отримання кредитних коштів, підписання кредитного договору. Західні спеціалісти додають, що також повинен бути опис історії юридичного статусу, основних постачальників та споживачів, характеристика виробленої продукції, окрім підтвердження юридичного статусу позичальника.

Третій показник «Сі» показує здатність дебітора заробляти гроші для погашення кредиту. Для визначення даного показника здійснюється розрахунок поточної діяльності клієнта, також фінансових коефіцієнтів, що конкретно показують ступінь ліквідності балансу, достатність власного капіталу, прибутковість діяльності, величину грошових потоків, доцільністю вкладання капіталу в діяльність, яка буде кредитуватися. Методики, що використовуються сучасними спеціалістами оцінки кредитоспроможності, і які використовуються у фінансово-кредитних установах, характеризуються такими показниками: коефіцієнт незалежності, ліквідність, рентабельність, проміжне покриття, загальний коефіцієнт покриття тощо.

Проблемою є вироблення кількісних нормативів для порівняння, тому що є розкид значення показників, який обумовлений галузевим приналежностям, а нормативи, що наведені в економічній літературі, бажані значення фінансових коефіцієнтів не містять галузевих особливостей і специфіки діяльності підприємства. Через те, що єдина нормативна база реальної оцінки фінансового стану підприємства-позичальника відсутня, немає порівняльних гарних показників, мінімально допустимих для тієї чи іншої аналізованої галузі.

Є чимало недоліків у роботі вітчизняної банківської сфери, що впливає на роль оцінки кредитоспроможності позичальників як основного методу мінімі-

зації кредитного ризику. Для розвитку цієї сфери роботи з аналітикою варто вживати необхідні заходи. По-перше, варто зробити розширення базового складу показників, а саме до такого рівня, який зможе надати повну характеристику різним аспектам діяльності підприємства. По-друге, треба починати розраховувати й використовувати аналіз грошового потоку підприємства, адже це надаватиме банкам можливість оцінити обороти коштів клієнта.

Четвертий показник «Сі» – забезпечення кредиту. Це означає вартість активів підприємства, а також наявність вторинного джерела погашення кредиту: поручительство, застава, гарантія, що передбачається у кредитному договорі. Досвід європейських держав свідчить, що в процесі аналізу забезпечення кредиту варто враховувати й показники активів підприємства, а саме: термін служби, стан і їх структура. Це дуже важливі характеристики, адже технологічно застарілі активи мають невелику цінність, бо їх важко буде продати (перетворити у грошові кошти) у екстремному випадку: недостатності прибутку підприємства для виплати зобов'язань по кредиту банку.

Показник під назвою «економічні умови» (п'ята «Сі») дає змогу банку зрозуміти в яких умовах відбувається співпраця з клієнтом. Аналізується актуальна й прогнозована економічна ситуація в регіоні, галузі й державі загалом, політичні фактори – те, що може мати вплив на співпрацю. Такий аналіз визначає ступінь зовнішнього ризику банку, також враховує стандарти банку для оцінки достатності капіталу, грошового потоку, ліквідності балансу, рівня менеджменту позичальника.

Шостий показник «Сі» – це контроль за законодавчими основами діяльності позичальника відповідно до стандартів банку та його кредитної політики. Банк звертає увагу на такі критерії: вплив тих чи інших змін у законодавстві на діяльність підприємства; наявність законодавчої та нормативної баз для функціонування позичальника; відповідність даних у кредитній заявці про позичальника стандартам банку, які зафіксовані в кредитній політиці банку.

У країнах з розвинутою ринковою економікою оцінка кредитоспроможності клієнтів визначається методикою якісного аналізу (кількісні та якісні характеристики позичальника). Комплексна оцінка визначає питому вагу, а також пріоритетність кожного. Далі складають таблицю ступенів ризикованості й прийняття рішення. У результаті за даними експертних оцінок і питомої ваги критерію визначається загальна оцінка позичальника: кредитний ризик, доцільність видачі йому кредитних коштів, яка сума та на який термін.

Доволі розповсюдженими серед зарубіжних банків являються моделі комплексного аналізу, що базуються на експертних оцінках аналізу економічної доцільності надання кредиту. Вони більшою мірою дозволяють врахувати кількісні та якісні характеристики позичальника.

Назви комплексних методик, як правило, утворені від перших літер базових критеріїв кредитування.

Зокрема, у Німеччині використовується методика комплексного аналізу під назвою «COPF»: C – competition (конкуренція в галузі); O – organization (орга-

нізація діяльності); P – personnel (якість персоналу); F – finance (фінанси, доходи).

У Великобританії – «PARSER»: P – person (репутація; позичальника); A – amount (сума кредиту); R – repayment (умови погашення); S – security (забезпечення кредиту); E – expediency (доцільність кредиту); R – remuneration (винагорода банку).

Окремі європейські банки використовують методику «CAMPARI»: C – character (репутація позичальника); A – ability (здатність повернути кредит); M – margin (дохідність операції); P – purpose (цільове призначення кредиту); A – amount (сума кредиту); R – repayment (умови погашення); I – insurance (забезпечення).

Національний банк України також розробив і надав перелік важливих питань щодо визначення кредитоспроможності позичальника. Банк визначає кредитний ризик за активами з дотриманням таких принципів:

– надійність та стабільність платоспроможності боржника / контрагента, що, зокрема, підтверджується результатами аналізу його платоспроможності за останні кілька років, надійності та стабільності бізнесу;

– зіставлення розміру боргу боржника / контрагента, валюти та строків погашення боргу з обсягами його діяльності, очікуваними грошовими потоками, що генеруватимуться такою діяльністю, що, зокрема, підтверджується фінансовою звітністю / доходами боржника / контрагента, відповідними статистичними даними. Якщо валюта боргу відрізняється від валюти очікуваних грошових потоків для погашення боргу банк ураховує ризик перерахунку однієї валюти в іншу;

– позитивний досвід стосовно фактичного стану виконання укладених боржником/контрагентом контрактів/ угод, спроможність контрагентів боржника / контрагента забезпечувати виконання зобов'язань перед ним тощо;

– спрямування боржником отриманих кредитних коштів на цілі, що відповідають виду, обсягу та складності здійснюваної ним господарської діяльності;

– готовність акціонерів/власників боржника/контрагента брати на себе відповідальність за виконання боржником/контрагентом зобов'язань перед банком, що, зокрема, підтверджується наявністю достатнього обсягу власного (акціонерного) капіталу боржника / контрагента, наданими акціонерами/власниками боржника/контрагента гарантіями щодо погашення боргу (за потреби) тощо.

Ознаки надмірного навантаження визначаються на основі фінансової звітності за останні 12 місяців за ключовими борговими метриками:

• Net Debt/(EBITDA Adjusted – фінансові витрати) >10;

• Операційний прибуток/Процентні витрати < 1.

Таким чином, НБУ визначає 8 груп позичальників: Група 1 – зміна умов кредитного договору, погані боргові метрики (ICR10):

• Визнання дефолту або судження про його відсутність.

Група 1A – зміна умов кредитного договору, бор-

гові метрики в нормі:

- Банку необхідно мати пояснення щодо змін умов кредитного договору;

Група 2 – відсутність змін кредитного договору, погані боргові метрики – індикатор очікуваного дефолту:

- Визнання дефолту або судження відносно відсутності фінансових труднощів позичальника / можливості обслуговувати борг згідно з умовами договорів;

Група 2А – відсутність змін умов кредитного договору, інші потенційні фактори дефолту (відсутність заборгованості у фін. звітності позичальника, відсутність активів/персоналу/звітності та ін.):

- Банк має надати додаткову інформацію та пояснення.

Група 3 – боргові метрики в нормі, відсутність лонгації/реструктуризації:

- судження не потрібні (в окремих випадках необхідне пояснення з операційної діяльності);

Група 4 – банк довів відсутність дефолту позичальників за допомогою суджень/додаткових даних або позичальників було виключено з подальшого аналізу через нематеріальність;

Група 5 – банк визнав дефолт позичальників;

Група 5А – банк вже визнав дефолт позичальників, але необхідна перевірка та можлива корекція забезпечення з визнанням додаткового кредитного ризику.

Фінансовий стан важливо аналізувати не лише для оцінки кредитоспроможності, а й для планування власної діяльності, розробки стратегії компанії, пошуку шляхів удосконалення роботи.

Фінансова стійкість підприємства – це здатність управління функціонувати та розвиватися для підтримки балансу активів і пасивів у нестабільному внутрішньому і зовнішньому середовищі, яке гарантує стійку платоспроможність, інвестиційний інтерес та допустимий рівень ризику.

Таким чином, можна зробити висновок, що оцінка кредитоспроможності підприємства – це сукупність методик, аналізів основних показників, що доповнюють один одного і, як наслідок, дають можливість побачити конкретну картину кредитоспроможності авіакомпанії.

ВИСНОВКИ

Можна зробити висновок, що існує безліч різних методик аналізу кредитоспроможності залежно від країни, розвитку її економіки. Наприклад, у Німеччині та Великобританії, державах зі стабільною економікою, кредитори перед початком співпраці звертають увагу на репутацію позичальника, його управлінський орган, кваліфікацію персоналу, доцільність надання кредиту тощо. Звичайно, основні фінансові показники результатів діяльності також оцінюються, але у більшості випадків усі підприємства є стабільними й надійними, беруть свою репутацію. Різкі стрибки у показниках діяльності авіапідприємств прослідковуються рідко.

Отже, оцінка кредитоспроможності підприємства-позичальника є надзвичайно важливим і актуальним питанням. Вивчення і оптимізація кредитних опера-

цій комерційних банків України потребує доопрацювання. Вдосконалення методів оцінки кредитоспроможності позичальників буде поштовхом до покращення банківського сектору економіки. Варто зробити висновок, що банкам слід брати до уваги не лише поточні показники, а й розраховувати майбутню роботу підприємства, аби точніше зрозуміти кредитоспроможність клієнта.

Список використаних джерел

1. Васиуренко О.В., Подчесова В.Ю. Сучасні концепції управління кредитним ризиком як основні складові процесу управління кредитним ризиком банку. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1. С. 170-177.

2. Гідулян А. Поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників. *Вісник НБУ*. 2012. № 1. С. 53.

3. Довгань Ж.М. Управління кредитними ризиками банків в умовах економічної кризи. *Вісник НБУ*. 2010. № 8. С. 51-55.

4. Дуброва Н.П., Гелюх Ю.В. Оцінка кредитоспроможності підприємства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2018. № 3(2). С. 50-52

5. Жуковська О.А., Мойсеєнкова Д.А. Методи оцінки кредитоспроможності позичальника в банківських установах. *Молодий вчений*. 2015. № 2(2). С. 67-72

6. Кривоконь О.С. Організаційні аспекти аналізу кредитоспроможності підприємств-позичальників. *Ефективна економіка*. 2012. № 6. С. 40-43.

7. Крутова А.С., Кащенко Н.Б. Теоретико-методичні аспекти аналізу кредитоспроможності підприємства. *Проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 211-216

8. Смолева Т.М. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників банками України. *Фінанси, учет, банки*. 2014. № 1. С. 241-245

9. Терещенко О. Нові підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб. *Вісник Національного банку України*. 2012. № 1. С. 26-30.

References

1. Vasiurenko O.V., Podchesova V.Yu. Modern concepts of credit risk management as the main components of the process of credit risk management of the bank. *Current problems of the economy*. 2011. № 1. pp. 170-177. (in Ukrainian)

2. Hidulian A. Improvement of the methodology for evaluating the creditworthiness of borrowers. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*. 2012. № 1. P. 53. (in Ukrainian)

3. Dovhan Zh.M. Credit risk management of banks in times of economic crisis. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*. 2010. № 8. pp. 51-55. (in Ukrainian)

4. Dubrova N.P., Heliukh Yu.V. Assessment of the creditworthiness of the enterprise. *International scientific journal "Internship"*. 2018. № 3 (2). pp. 50-52 (in Ukrainian)

5. Zhukovska O.A., Moiseienkova D.A. Methods of assessing the creditworthiness of the borrower in banking institutions. *Young scientist*. 2015. № 2 (2). pp. 67-72 (in Ukrainian)

6. Kryvokon O.S. Organizational aspects of the creditworthiness analysis of the borrowing companies. *An efficient economy*. 2012. № 6. pp. 40-43. (in Ukrainian)

7. Krutova A.S., Kashchena N.B. Theoretical and methodological aspects of the enterprise creditworthiness analysis. *Problems of economy*. 2017. № 1. pp. 211-216 (in Ukrainian)

8. Smoleva T.M. Modern methods of assessing the creditworthiness of borrowers by Ukrainian banks. *Finances, accounting, banks*. 2014. № 1. pp. 241-245 (in Ukrainian)

9. Tereshchenko O. New approaches to assessing the creditworthiness of corporate borrowers. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*. 2012. № 1. pp. 26-30. (in Ukrainian)